

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-137>

УДК 657.37

Звіт керівництва: сутність, структура та місце у системі фінансової звітності суб'єкта господарювання

Озеран А.В.

доктор економічних наук,
професор кафедри обліку й оподаткування,
Державного вищого навчального закладу
«Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

У статті досліджено сутність, принципи складання і призначення Звіту керівництва (звіту про управління). Доводиться, що Звіт керівництва знаходиться в межах фінансової звітності підприємства, і його головне призначення – забезпечити розуміння статей, наведених у супроводжуваних фінансових звітах. Розглядаються і пояснюються принципи, на яких ґрунтується складання Звіту керівництва. На підставі аналізу вимог Директив 2013/34/ЄС і 2014/95/ЄС та Положення з практики «Коментар керівництва» запропоновано орієнтовний перелік питань, що підлягають розкриттю у Звіті керівництва. Викладено пропозиції щодо змістовного наповнення звіту про довілля і персонал та звіту про корпоративне управління.

Ключові слова: Звіт керівництва, Звіт про управління, нефінансова інформація, призначення Звіту керівництва, принципи Звіту керівництва, фінансове звітування, фінансова звітність, фінансові звіти.

Озеран А.В. ОТЧЕТ РУКОВОДСТВА: СУЩНОСТЬ, СТРУКТУРА И МЕСТО В СИСТЕМЕ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ СУБЪЕКТА ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ.

В статье исследуются сущность, принципы составления и цели Отчета руководства (отчета об управлении). Доказывается, что Отчет руководства лежит в границах финансовой отчетности предприятия, и его главная цель – обеспечить понимание статей, приведенных в сопровождающих финансовых отчетах. Рассматриваются и объясняются принципы, на которых основывается составление Отчета руководства. На основе анализа требований Директив 2013/34/ЕС и 2014/95/ЕС, а также Положения по практике «Комментарий руководства» предложен ориентированный перечень вопросов, подлежащих раскрытию в Отчете руководства. Изложены предложения относительно содержания отчета об окружающей среде и персонале и отчета о корпоративном управлении.

Ключевые слова: Отчет руководства, Отчет об управлении, нефинансовая информация, цель Отчета руководства, принципы Отчета руководства, финансовая отчетность, финансовые отчеты.

Ozeran A.V. MANAGEMENT REPORT: ESSENCE, STRUCTURE AND PLACE IN THE FINANCIAL REPORTING SYSTEM OF A BUSINESS ENTITY.

The paper studies the essence, principles of compilation and object of Management report. It is proved that the Management Report lies in the scope of financial reporting of entities, and its main purpose is to provide additional explanations of amounts reported in the related financial statements. The key principles of the Management Report are considered and explained. Based on the analysis of the requirements of the Directives 2013/34/EC and 2014/95/EC, as well as the Statement of Practice "Management Commentary", an oriented list of issues to be disclosed in the Management Report is proposed. Suggestions are made regarding the content of the Social and Environmental Report and the Corporate Governance Report.

Keywords: Management report, non-financial information, objective of Management report, Principles of Management report, financial reporting, financial report, financial statements.

Постановка проблеми. Звіт керівництва (або в національному законодавстві – звіт про управління) є принципово новою формою звітування підприємств України. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» звіт про управління повинен містити фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку під-

приємства, та розкривати основні ризики і невизначеності його діяльності [1]. Його зобов'язані подавати разом із фінансовою та консолідованою фінансовою звітністю лише великі підприємства, у тому числі суб'єкти, що становлять суспільний інтерес, а середні підприємства мають право подавати його у скороченому вигляді (без нефінансової інформації).

Оприлюднений проект наказу Міністерства фінансів України щодо запровадження Звіту про управління передбачає самостійне розроблення підприємствами його форми відповідно до визначення та опису змісту. Однак цей опис забезпечує доволі поверхневе уявлення про зміст і структуру звіту, з одного боку, надаючи широкий простір для прояву творчого потенціалу управлінського персоналу підприємства, а з іншого боку – ставлячи під загрозу повноту і транспарентність розкриття інформації.

Водночас дослідження, проведені Центром ділової активності при Інституті приєднаних бухгалтерів Англії та Уельсу (ICAEW) стосовно розкриття описової інформації в альтернативних регуляторних режимах, показали: імперативні норми стосовно змісту Звіту керівництва забезпечують розкриття якіснішої інформації, ніж довільна, заснована на принципах система [2].

Отже, в умовах, коли вітчизняна нормативна база не містить пояснень і чітких рекомендацій щодо складання Звіту керівництва, актуальними стають наукові дослідження, в яких на основі аналізу міжнародних документів і світової практики вирішуються проблеми місця Звіту керівництва (звіту про управління) у системі фінансової звітності суб'єкта господарювання, його призначення і змісту.

Аналіз досліджень і публікацій. Сьогодні в національному науковому просторі у період 2014–2018 років проблеми змісту і структури складання звіту про управління досліджуються у наукових працях К.В. Безверхого, М.І. Бондаря, Т.А. Бондар, О.В. Гандзюк, І.В. Жураковської, Н. Литвин, Л.Г. Ловінської, В.П. Пантелеєва. Слід відзначити, що розробки більшості авторів ґрунтуються на нормах Директиви 2013/34/ЄС «Про річні фінансові звіти, консолідовані фінансові звіти та пов'язані з ними звіти певних типів підприємств» [3] і Директиви 2014/95/ЄС, яка вносить зміни до Директиви 2013/34/ЄС щодо розкриття інформації про нефінансову та іншу інформацію деякими великими підприємствами і групами [4]. Так, Проф. Л.Г. Ловінська, посилаючись на норми Директиви 2013/34/ЄС, вважає, що структурно звіт про управління складається з трьох частин, в яких наводиться: 1) комплексний аналіз розвитку й діяльності компанії та її положення порівняно з розміром і складністю бізнесу; 2) певна обов'язкова інформація щодо подальшого розвитку компанії, її інструментів, капіталу та ризиків тощо; 3) Звіт про корпоративне

управління. Крім того, проф. Л.Г. Ловінська [5, с. 25], доц. І.В. Жураковська [6, с. 54], проф. В.П. Пантелеєв і доц. К.В. Безверхий [7] вважають, що інформація у звіті про управління включає аналіз екологічних та соціальних аспектів діяльності, необхідних для розуміння розвитку і результативності підприємства. Проф. М.І. Бондар і доц. Т.А. Бондар стверджують, що інформація цього звіту «повинна розкривати найбільш істотний вплив підприємства на економіку, довкілля та суспільство» [8, с. 32]. Тому структурним елементом звіту повинна бути інформація щодо підходів до управління підприємством, сфери економіки, охорони навколишнього середовища та екологічних проблем і соціальних відносин.

О.В. Гандзюк розглядає звіт про управління як своєрідний прототип інтегрованої звітності [9, с. 133]. Проте концепція інтегрованої звітності полягає у поєднанні інформації про фінанси, громадський нагляд, питання оточуючого середовища та соціальні аспекти в один чіткий, взаємопов'язаний та придатний для порівняння формат. Тому звіт про управління, який відповідно до Закону про бухгалтерський облік є окремим звітом, що подається разом із фінансовою звітністю, можна розглядати тільки як елемент інтегрованої звітності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Слабким місцем досліджень названих науковців є ігнорування Положення з практики «Коментар керівництва: основи для представлення» (Practice Statement Management Commentary: A framework for presentation, далі – Положення «Коментар керівництва» [10]), яке видано Радою з МСФЗ у грудні 2010 року. Невраховання положень документа Ради з МСФЗ не дозволяє вести мову про гармонізацію з міжнародними стандартами. А враховуючи незгодженість норм Директив ЄС і Положення з практики Ради МСФЗ, односторонні (лише під кутом Директиви ЄС) дослідження викривлюють, на нашу думку, розуміння сутності і змісту Звіту керівництва, що викликає труднощі у створенні національної нормативної бази.

Метою статті є дослідження сутності Звіту керівництва та його аналога – звіту про управління, з'ясування його місця у системі фінансової звітності суб'єкта господарювання та надання рекомендацій щодо його структури і змісту на основі порівняння вимог, викладених у Положенні з практики «Коментарі керівництва», виданого Радою з МСФЗ, і Директивах 2013/34/ЄС і 2014/95/ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні панує думка, що окремі фінансові звіти не надають користувачам звітності повного розуміння результатів діяльності підприємства та перспектив його розвитку. Це розуміння у світовій практиці досягається через складання Звіту керівництва, у якому наводиться додаткова фінансова інформація, яка не регулюється стандартами обліку і звітності, та нефінансова інформація. Звіт керівництва дає можливість управлінському персоналу переглянути досягнуті результати діяльності та пояснити, чому вони відрізняються від запланованих, а також надає інвесторам інформацію про те, як зовнішні і внутрішні фактори можуть вплинути на результати діяльності суб'єкта господарювання і чи прийняті керівництвом заходи сприятимуть досягненню поставлених цілей.

Українським законодавством передбачається, що звіт про управління – це окремий від фінансової звітності звіт. Однак, відповідно до пункту 26 Директиви 2013/34/ЄС, Звіт керівництва є важливим елементом фінансового звітування (financial reporting) [3]. Згідно з Положенням із практики «Коментар керівництва» Звіт керівництва являє собою описовий звіт, пов'язаний із фінансовими звітами (financial statements), підготовленими відповідно до МСФЗ [10]. У Положенні зазначається, що Звіт керівництва не є частиною фінансових звітів, хоча знаходиться у межах фінансового звітування (financial reporting) підприємства, оскільки відповідає визначенню «інше фінансове звітування» (other financial reporting), що зазначено у параграфі 7 Передмови до Міжнародних стандартів фінансового звітування (Preface to International Financial Reporting Standards) [11].

Доречно зазначити, що у п. 13 МСБО 1 «Подання фінансової звітності» вказується, що багато підприємств подають, окрім фінансових звітів, фінансовий огляд, складений управлінським персоналом [12]. У ньому наводиться опис і пояснення основних характеристик фінансових результатів діяльності та фінансового стану суб'єкта господарювання, а також основні невизначеності, які пов'язані з ним.

У проектах Концептуальної основи фінансового звітування і Принципів розкриття інформації за МСФЗ розмежовуються терміни general purpose financial report(s) (фінансова звітність загального призначення) та general purpose financial statements (фінансові звіти загального призначення). Фінансова звітність загального призначення – це звітність, яка

забезпечує основних користувачів інформації суб'єкта звітування інформацією про економічні ресурси суб'єкта господарювання, права суб'єкта звітування та зміни в його економічних ресурсах і правах. Фінансові звіти загального призначення – це особлива форма фінансової звітності загального призначення, яка містить корисну для основних користувачів цих звітів інформацію (про активи суб'єкта звітування, його зобов'язання, власний капітал, доходи і витрати) з метою оцінювання перспективи майбутніх чистих грошових надходжень та ефективності управління ресурсами суб'єкта звітування [13, 14]. Отже, із наведених визначень витікає: термін “statement” вужчий за термін “report”.

Базуючись на термінах, які застосовуються у МСФЗ, пропонуємо під фінансовим звітуванням розуміти процес розкриття фінансової інформації про діяльність суб'єкта звітування (підприємство або групу підприємств). Своєю чергою, фінансова звітність – продукт фінансового звітування – система узагальнених показників, сформованих на підставі даних рахунків бухгалтерського обліку та іншої релевантної фінансової інформації про суб'єкт звітування за звітний період, яка призначена для широкого кола користувачів з метою здійснення управління та прийняття економічних рішень. А фінансові звіти – це сукупність звітних форм, в яких наводиться інформація про суб'єкт звітування у вартісному вимірі і порядок формування якої визначено стандартами бухгалтерського обліку і фінансового звітування.

Вважаємо, що виділення і закріплення цих категорій у Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» дозволить чіткіше уявляти склад і зміст звітності, що має складатися суб'єктом звітування. Виходячи із зазначеного, Звіт керівництва, поряд із фінансовими звітами, є частиною фінансової звітності суб'єкта звітування.

Слід також наголосити на термінологічній неузгодженості між різними нормативними актами України. Так, Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» [15] і Положенням про розкриття інформації емітентами цінних паперів [16] передбачено складання Звіту керівництва, водночас у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] використовується термін «звіт про управління». Враховуючи, що звіт, про який йдеться, повинен відображати думку керівництва на стан і розвиток підприємства, вважаємо, що під час перекладу й імплементації

ментації Директив 2013/34/ЄС і 2014/95/ЄС допущено термінологічну помилку, і коректна назва документу – Звіт керівництва.

Виходячи з того, що Звіт керівництва забезпечує контекст суміжних із ним фінансових звітів, його основною метою є:

1) забезпечити інформацією інвесторів, позикодавців та інших кредиторів для інтерпретації та оцінювання відповідних фінансових звітів у контексті середовища, в якому працює суб'єкт господарювання;

2) визначити найважливіші проблеми, які стоять перед суб'єктом господарювання, і способи їх вирішення керівництвом суб'єкта господарювання;

3) дати оцінку стратегіям, що прийняті суб'єктом господарювання, та оцінити ймовірність того, що ці стратегії матимуть успіх.

Досягнення цієї мети буде означати, що Звіт керівництва містить фінансові, але не передбачені бухгалтерськими стандартами, і нефінансові показники, а також описові пояснення діяльності суб'єкта господарювання.

Звіт керівництва базується на принципах, які наведені на рис. 1.

Відповідно до принципу «Очами керівництва» (Through the eyes of management) інформація у Звіті керівництва дає можливість користувачам фінансової звітності пізнати діяльність підприємства, його фінансовий стан та перспективи розвитку з погляду управлінського персоналу. Він вимагає розкриття відповідних елементів інформації, які використовуються керівництвом для внутрішніх цілей, і визнає необхідність узгодження внутрішньої та зовнішньої звітності. Під час визначення характеру та масштабу внутрішньої інформації, що підлягає оприлюдненню, компанії повинні збалансувати корисність від розкриття інформації з потребами різних груп користувачів, одночасно визнаючи, що вони

мають розкрити інформацію відповідно до нормативних актів (стандартів).

Згідно з принципом «Комбінування з фінансовими звітами» (Integration with Financial Statements) або, як пропонується Радою з МСФЗ у Положенні «Коментар керівництва», доповнення та укомплектування інформації фінансових звітів (Supplement and complement the financial statement information), Звіт керівництва доповнює та забезпечує повноту фінансових звітів. Це досягається завдяки наведенню додаткового тлумачення сум, зазначених у фінансових звітах, та пояснень умов і подій, які формували інформацію у фінансових звітах і які можуть вплинути на майбутні фінансові наслідки. Крім того, Звіт керівництва повинен включати фінансову (кількісну) та нефінансову (якісну) інформацію про підприємство та результати його діяльності, що не наведена у фінансових звітах, але є актуальною для оцінки минулих результатів та прогнозування.

Відповідно до принципу «Орієнтація на майбутнє» (Forward-Looking Orientation) у Звіті керівництва слід пояснювати минулі події, рішення, обставини та результати діяльності у контексті того, яким чином вони впливають на майбутню діяльність. Цей принцип також вимагає викладення стратегії та цілей управління, можливих майбутніх подій, обставин, можливостей і ризиків, що базуються на припущеннях і які, на думку керівництва, можуть мати істотний вплив на розвиток суб'єкта господарювання, його фінансовий стан і результати діяльності.

Важливими, але одночасно складними для українських менеджерів, бухгалтерів, фінансистів аспектами формування Звіту керівництва є його структура і зміст, адже ані Директива 2013/34/ЄС, ані Положення «Коментар керівництва» не містять детальних вимог щодо цих питань.

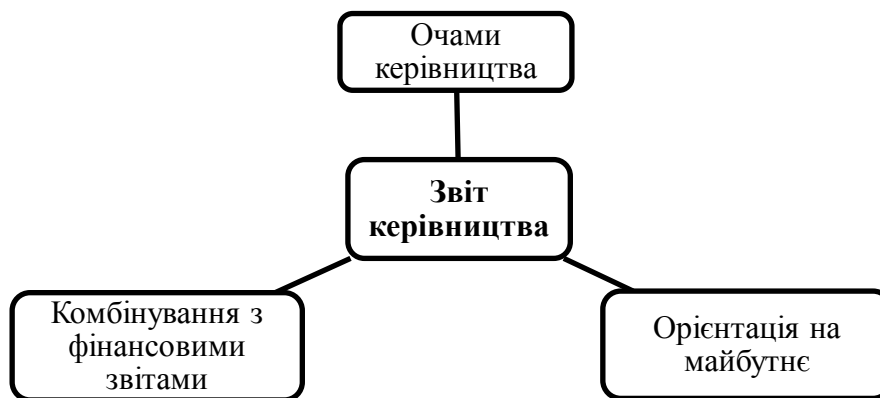

Рис. 1. Принципи формування Звіту керівництва.

У Положенні «Коментар керівництва» вказується, що зміст і обсяг Звіту буде залежати від фактів та обставин суб'єкта господарювання, однак наводиться п'ять ключових розділів звітування (табл. 1), які, на думку Ради з МСФЗ, вважаються корисними для користувачів.

На рис. 2 проілюстровано структуру Звіту керівництва згідно із ст. 19 Директиви 2013/34/ЄС та ст. 19а Директиви 2014/95/ЄС.

Аналіз табл. 1 та рис. 2 показує, що Директива розглядає Звіт керівництва значно ширше, ніж Положення «Коментар керівництва».

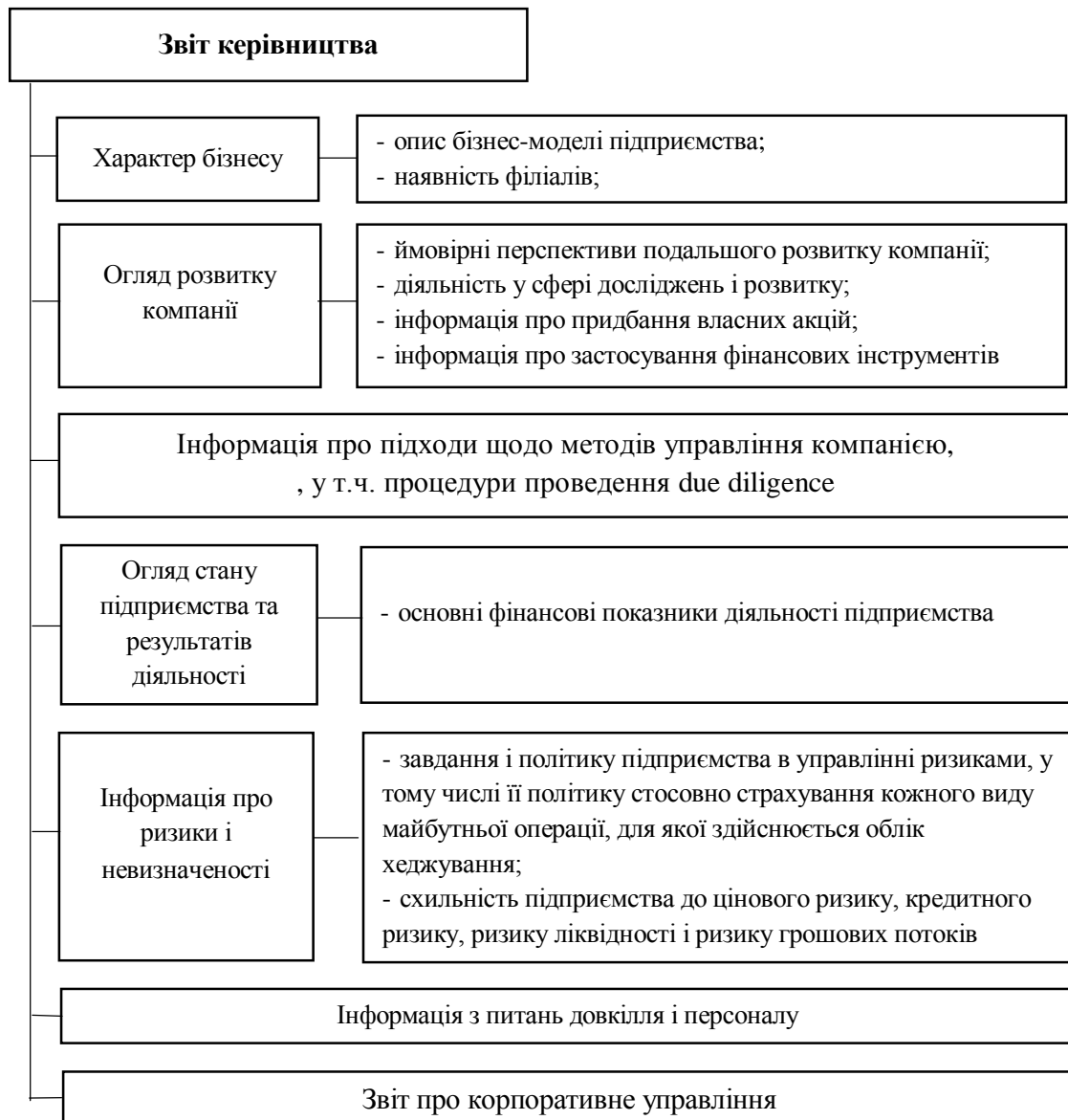

Рис. 2. Структура Звіту керівництва відповідно до норм Директив 2013/34/ЄС та 2014/95/ЄС

Таблиця 1

Структура Звіту керівництва відповідно до норм Положення «Коментарі керівництва»

	Назва розділу
А.	Характер бізнесу
Б.	Цілі управління та способи їх досягнення
В.	Результати діяльності та перспективи компанії
Г.	Найважливіші ресурси, ризики і відносини підприємства
Д.	Основні показники та коефіцієнти, які керівництво використовує для оцінки продуктивності діяльності щодо заявлених цілей

цтва»: разом з аналізом фінансових показників діяльності компанії у звіті необхідно розкривати інформацію з питань навколишнього середовища та заходи щодо захисту прав робітників і боротьби з корупцією та хабарництвом. Крім того, Директива 2013/34/ЄС зобов'язує суб'єктів суспільного інтересу, чії цінні папери допущені до торгів на регульованому ринку, у Звіт керівництва включати звіт про корпоративне управління.

Вимоги щодо розкриття інформації про бізнес-модель підприємства, підходи до управління ним, ризики і фінансові результати його діяльності загалом тотожні.

Необхідно відзначити, що Директиви 2013/34/ЄС і 2014/95/ЄС більш спрямовані на розкриття інформації про соціально-екологічні аспекти діяльності підприємства. Посилання на додаткові пояснення і суми, що зазначені у річних фінансових звітах, у Звіті керівництва можуть наводитися лише у разі необхідності. Це наводить на думку, що формування Звіту керівництва відповідно до зазначених Директив не передбачає дотримання принципу комбінування з фінансовими звітами. Внаслідок цього виникає питання: чи доречно відображати інформацію, яка прямо не стосується фінансового стану і фінансових результатів діяльності підприємства, у складі фінансової звітності, до якої відноситься Звіт керівництва?

На думку головного бухгалтера Комісії з цінних паперів та бірж США (SEC) Уеслі Брікера (Wesley Bricker), слід звільнити фінансову звітність загального призначення, мета якої полягає у створенні інформації для прийняття рішень про розподіл вільного капіталу широким колом користувачів, від додаткових цілей. Тому, як підкреслив Уеслі Брікер, ні в якому разі не можна застосовувати очікування щодо спеціальної звітності до звітності загального призначення, а також займатися самостійним розробленням додаткових стандартів для додаткових цілей, які виходять за межі ділових рішень щодо розподілу капіталу [17].

Не заперечуючи важливості інформації про екологічну та соціальну стійкість, вважаємо, що Звіт керівництва слід відокремлювати від спеціальної звітності, яка складається на основі особливих стандартів (GRI, CSR тощо), або розглядати його як їхню альтернативу. На нашу думку, у Звіті керівництва інформація про благодійну діяльність і взаємодію із суспільством, а також діяльність з охорони довкілля доречна лише тоді, коли відображає

думку керівництва про вплив певних екологічних та соціальних аспектів на фінансових стан та результати діяльності підприємства.

Враховуючи сказане, хотілося б звернути увагу на параграф 4 ст. 19а Директиви 2014/95/ЄС, згідно з яким підприємствам дозволено нефінансову інформацію відображати в окремому звіті за умови, що такий окремий звіт буде опубліковано разом із Звітом керівництва відповідно до ст. 30 Директиви 2013/34/ЄС або впродовж шести місяців після дати балансу – на веб-сайті підприємства з посиланням на нього у Звіті керівництва [3].

Слід відзначити, що абзацом 5 пункту 1 ст. 19а Директиви 2014/95/ЄС допускається розкриття ключових питань, наведених в абзаці 1 цього пункту, на базі національної, міжсоюзної або міжнародної Концептуальної основи з обов'язковим зазначенням, яку саме основу підприємства використовували під час підготовки Звіту керівництва. Таким чином, підприємства, які за Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» зобов'язані складати фінансову звітність на основі МСФЗ, повинні формувати Звіт керівництва, керуючись Положенням із практики «Коментарі керівництва», незважаючи на те, що Положення з практики не є МСФЗ, і суб'єкти господарювання не зобов'язані його неухильно дотримуватися.

Вимоги до змісту Звіту керівництва, наведені у Положенні з практики, уможливають запропонувати орієнтовну структуру Звіту керівництва, що наведено у 2.

Варто зазначити, що структура і зміст Звіту керівництва буде варіюватися не тільки між суб'єктами господарювання, але й між звітними періодами, оскільки він залежить від характеру бізнесу, цілей, прийнятих і відкорегованих керівництвом, і регулятивного середовища, в якому працює підприємство. Отже, оптимальний рівень розкриття інформації, про яку слід повідомляти, буде специфічним для кожного суб'єкта господарювання. Обов'язок керівництва полягає в тому, щоб визначити кількість та типи інформації і фінансових показників, які найкраще сприяють розумінню бізнесу суб'єкта звітування.

Не можна оминати увагою сучасні тенденції і вимоги Директив 2013/34/ЄС та 2014/95/ЄС щодо посилення розкриття інформації про довкілля, персонал та корпоративне управління. Можна припустити, що вони мають містити інформацію, що наведено у табл. 3.

Звичайно, запропонований перелік не є вичерпним і може звужуватись або розши-

Таблиця 2

**Орієнтована структура Звіту керівництва відповідно
до Положення з практики «Коментар керівництва»**

Назва розділу	
А. Характер бізнесу	
A.1	Опис галузі
A.2	Загальний опис діяльності
A.3	Основна продукція і послуги
A.4	Основні бізнес-процеси
A.5	Основні ринки і сегменти ринку
A.6	Закони та інші нормативні акти, що впливають на господарську діяльність
A.7	Зміни у регуляторних актах
A.8	Зовнішні фактори, що впливають на бізнес
A.9	Внутрішні фактори, що впливають на бізнес
A.10	Вплив макроекономічних показників на доходи підприємства
A.11	Конкуренція на ринку
A.12	Опис важливих патентів, торгових марок тощо
A.13	Сезонність продукції
A.14	Методи постачання та збуту
A.15	Методи ціноутворення
Б. Стратегія і цілі управління та методи їх досягнення	
B.1	Основна мета діяльності підприємства
B.2	Основні цілі для досягнення загальної мети
B.3	Обговорення узгодженості цілей та напрямів діяльності
B.4	Плани і заходи для досягнення основної мети і цілей підприємства
B.5	Зміни у загальній меті та цілях порівняно з попередніми роками
B.6	Методи врахування ринкових тенденцій, оцінка загроз і можливостей
В. Ресурси, ризики і відносини підприємства	
V.1	Розташування, характер, потужність та використання майна (за видами)
V.2	Основні фактори виробництва
V.3	Основні контракти
V.4	Основні клієнти
V.5	Основні постачальники
V.6	Характер і причина ризиків
V.7	Вплив можливостей і ризиків на майбутні грошові потоки
V.8	Операції із зв'язаними сторонами
V.9	Операційні ресурси
V.10	Час, необхідний для виконання основних контрактів
V.11	Нехарактерні або разові події
Г. Результати діяльності та перспективи (наводяться дані за минулий, звітний період і прогнозні дані із вказанням можливих причин змін)	
G.1	Доходи
G.2	Операційні витрати
G.3	Капітальні витрати
G.4	Відсотки за позиками
G.5	Витрати на інновації
G.6	Прибуток і рентабельність
G.7	Фінансовий стан
G.8	Фінансові інструменти
G.9	Ліквідність, робочий капітал
G.10	Грошові потоки

Г.11	Дивіденди
Г.12	Фінансова інформація, не наведена в іншому місці
Г.13	Фактори, що впливають на розвиток
Д. Основні показники та коефіцієнти, які керівництво використовує для оцінки продуктивності діяльності щодо заявлених цілей	
Фінансові коефіцієнти за такими напрямками: показники ефективності, повернення капіталу, рівень задоволеності клієнтів, коефіцієнт загальної доходності до середньозваженої вартості капіталу тощо.	

Джерело: пропозиція автора

Таблиця 3

Орієнтовний перелік питань щодо розкриття інформації про довкілля, персонал та корпоративне управління

Інформація з питань довкілля	Звіт про корпоративне управління
Екологічна відповідальність підприємства	Регулювання та відповідність (зовнішні і внутрішні документи, що регулюють корпоративне управління)
Опис і оцінка впливу бізнесу на довкілля: види і кількість викидів	Структура управління
Заходи щодо збереження навколишнього середовища, зокрема заходи щодо використання енергозберігаючих технологій та поновлюваної енергії	Склад Ради директорів та бібліографічні дані кожного члена Ради
Витрати на проведення заходів щодо збереження довкілля	Права і обов'язки Ради директорів
Оцінка змін у довкіллі після здійснення заходів щодо збереження навколишнього середовища	Склад Наглядової Ради та бібліографічні дані кожного члена Ради
Інформація з питань персоналу	Права і обов'язки Наглядової Ради, необхідні компетенції та обмеження щодо участі
Загальна кількість працівників	Стан виконання обов'язків Наглядової Ради
Співвідношення штатних і нештатних працівників	Інформація про участь члена Наглядової Ради у засіданнях
Співвідношення працівників, що працюють повний робочий день, і працівників, які працюють неповний робочий день	Інформація про компенсаційні виплати керівному персоналу та членам Наглядової Ради
Частка жінок на керівних посадах	Наявність і стан внутрішнього контролю
Плинність кадрів, рівень збереження персоналу, вакансії	Власники істотної участі у суб'єкта господарювання та зміна їх складу протягом року
Заходи із заохочення працівників	Щорічні збори учасників та стосунки з інвесторами
Охорона праці та безпека персоналу	Операції із зв'язаними сторонами
Забезпечення поваги до прав людини	Антикорупційні програми

рюватися залежно від намірів керівництва. Проте, на нашу думку, він може слугувати базою для розроблення власних нефінансових звітів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Однією із суттєвих проблем вітчизняного законодавства є неузгодженість термінології між різними нормативними актами. Так, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачає

складання звіту про управління, а Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» вимагає скласти звіт керівництва як складову частину річної та проміжної інформації про емітента, хоча йдеться про один документ. Крім того, у вітчизняній науці та практиці декілька термінів, які в міжнародній практиці характеризують різні явища і процеси, перекладають одним словосполученням – фінансова звітність, тим самим ототожнюючи їх. Обґрунтовуючи відмінності

між ними, автором статті пропонується розмежувати терміни: «фінансове звітування» як процес розкриття інформації про суб'єкт господарювання, «фінансова звітність» як результат фінансового звітування і «фінансові звіти» як сукупність звітних форм.

Звіт керівництва є невід'ємною частиною фінансової звітності суб'єкта господарювання. Його основне призначення полягає у забезпеченні розуміння сум, наведених у відповідних фінансових звітах, та поясненні обставин і факторів, що вплинули або можуть вплинути на стан, результати діяльності та розвиток підприємства.

Складання Звіту керівництва ґрунтується на принципах:

- «очами керівництва», тобто у Звіті керівництва наводиться думка управлінського персоналу про стан, результати діяльності та розвиток підприємства;
- комбінування з фінансовими звітами, тобто Звіт керівництва доповнює інформацію, наведену у фінансових звітах;
- орієнтація на майбутнє, що означає необхідність наведення у Звіті керівництва пояснень про вплив минулих обставин, рішень, інших подій і факторів на майбутній розвиток суб'єкта господарювання, його фінансовий стан та результати діяльності.

Базою формування вітчизняних методичних рекомендацій щодо складання Звіту керівництва є Директиви 2013/34/ЄС і 2014/94/ЄС та Положення з практики «Коментар керівництва» Ради з МСФЗ. Дослідження виявило: вимоги до розкриття інформації про особливості функціонування підприємства, його ризики і невизначеності, а також основні фінансові показники є тотожними, однак Директиви Європейського Союзу більше спрямовані на розкриття інформації про екологічні і соціальні аспекти діяльності підприємства. Проте неврахування рекомендацій Положення «Коментар керівництва» під час розроблення Звіту керівництва не дає можливості говорити про гармонізацію з міжнародними стандартами, оскільки підприємства, які складають звітність за МСФЗ, повинні формувати свою фінансову звітність, керуючись цим положенням.

У статті наведено пропозиції щодо структури і змісту Звіту керівництва, однак інформація, наведена у звіті, повинна забезпечувати потреби та інтереси основних користувачів: інвесторів і кредиторів, тому подальші дослідження слід спрямувати на вивчення корисності того чи іншого елемента Звіту керівництва, аби уникати дублювання інформації та перевантаження звіту, зберігаючи його транспарентність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14/page> (дата звернення: 10.10.2018).
2. V. Beattie, B. McInnes, J. Pierpoint. (2008) The management commentary: comparing narrative outcomes from alternative regulatory regimes. URL: <https://www.icaew.com/-/media/corporate/files/products/financial-reporting/the-management-commentary.ashx> (дата звернення: 10.10.2018).
3. Directive on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings of the European parliament and of the council of 26 June 2013 N 2013/34/EU. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:182:0019:0076:EN:PDF> (дата звернення: 10.10.2018).
4. Directive 2014/95/eu of the European parliament and of the council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32014L0095> (дата звернення: 10.10.2018).
5. Ловінська Л.Г. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток бухгалтерського обліку та звітності в Україні. Фінанси України. 2014. № 9. С. 21–30.
6. Жураковська І.В. Майбутні події як об'єкт управлінського та фінансового обліку. Розвиток обліку, аналізу і аудиту суб'єктів суспільного інтересу: тези вист. міжнар. наук. конф. (Житомир, 20–21 жовтня 2017 р.). Житомир: Видавець О.О. Євенок, 2017. С. 52–54.
7. Безверхий К.В., Пантелєєв В.П. Консолідований звіт про управління. Новації управлінської практики звітування. Науковий вісник національної академії статистики, обліку та аудиту. 2018. № 1–2. С. 37–46.
8. Бондар М.І., Бондар Т.А. Розкриття політики «дью-ділідженс» у звіті про управління. Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті Європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 17–18.05.2018). Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2018. С. 32–34.
9. Гандзюк О.В. Формування облікової звітності як складової інформаційної системи підприємства: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Тернопіль, 2017. 277 с.

10. Management commentary: a framework for presentation: IFRS Practice Statement (2010): IASB URL: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/PdfAlone?id=18230&sidebarOption=UnaccompaniedPractice> (дата звернення 10.10.2018)
11. Preface to International Financial Reporting Standards (2002): IASB. URL: <http://ifrs.skr.jp/preface.pdf> (дата звернення 10.10.2018)
12. Presentation of Financial Statements: IAS 1 / International Accounting Standards Board. URL: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/IAS1.pdf> (дата звернення 11.10.2018)
13. Conceptual Framework for Financial Reporting (Exposure Draft): IASB. URL: <http://www.ifrs.org/-/media/project/conceptual-framework/exposure-draft/published-documents/ed-conceptual-framework.pdf> (дата звернення 11.10.2018)
14. Discussion Paper DP/2017/1 Disclosure Initiative – Principles of Disclosure: IASB. URL: <http://www.ifrs.org/-/media/project/disclosure-initiative/disclosure-initiative-principles-of-disclosure/discussion-paper/published-documents/discussion-paper-disclosure-initiative-principles-of-disclosure.pdf> (дата звернення 11.10.2018)
15. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення 12.10.2018)
16. Про розкриття інформації емітентами цінних паперів: положення від 03.12.2013 № 2826 / Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z2180-13> (дата звернення 12.10.2018)
17. W. Bricker. Remarks to the Institute of Chartered Accountants in England and Wales: The intersection of financial reporting and innovation. URL: <https://www.sec.gov/news/speech/speech-bricker-060618>

REFERENCES:

1. Закон України “Pro bukhhalterskyi oblik i finansovu zvitnist v Ukraini” vid 05.10.2017 r. № 2164-VIII. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2164-19>. (accessed 10.10.2018).
2. V. Beattie, B. McInnes, J. Pierpoint. (2008) The management commentary: comparing narrative outcomes from alternative regulatory regimes. Available at: <https://www.icaew.com/-/media/corporate/files/products/financial-reporting/the-management-commentary.ashx> (accessed 10.10.2018).
3. Directive on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings of the European parliament and of the council of 26 June 2013 N 2013/34/EU. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:182:0019:0076:EN:PDF> (accessed 10.10.2018).
4. Directive 2014/95/eu of the European parliament and of the council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32014L0095> (accessed 10.10.2018).
5. Lovinska L. H. (2014). Vplyv yevrointehratsiinykh protsesiv na rozvytok bukhhalterskoho obliku ta zvitnosti v Ukraini [The impact of Eurointegration processes on the development accounting and reporting in Ukraine]. *Finansy Ukrainy [Finance of Ukraine]*. no 9. 21–30.
6. Zhurakovska I. V. (2017). Maibutni podii yak ob'iekt upravlinskoho ta finansovoho obliku [Future events: an object of management and financial accounting]. *Rozvytok obliku, analizu i audytu sub'ektiv suspilnoho interesu: tezy vyst. mizhnar. nauk. konf. [The development of accounting, analysis and audit of the subjects of social interest: abstracts of intern. scientific conf.]*. Zhytomyr: O.O. Yevenok. P. 52–54.
7. Bezverkhyy K. V., Panteleev V. P. (2018) Konsolidovanyi zvit pro upravlinnia. Novatsii upravlinskoi praktyky zvituvannia. [Consolidated Management Report. Innovations in Managerial Reporting Practices]. *Naukovyi visnyk natsionalnoi akademii statystyky, obliku ta audytu. [Scientific herald of the National Academy of Statistics, Accounting and Audit]*. no 1-2. p. 37-46.
8. Bondar M.I., Bondar T.A. (2018). Rozkryttia polityky “du-dilidzhens” u zviti pro upravlinnia. [Disclosure of the “du-dilidzhens” policy in the management report]. *Aktualni problemy rozvytku obliku, analizu, kontroliu i opodatkovannia u konteksti Yevropeiskoi intehratsii ta suchasnykh vyklykiv hlobalizatsii: materialy VIII Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii [Actual problems of accounting, analysis, control and taxation development in the context of European integration and modern challenges of globalization: materials of the VIII International scientific and practical conference]*. Lviv: Lviv University of Trade and Economics. P. 32–34.
9. Handziuk O. V. (2017). Formuvannia oblikovoi zvitnosti yak skladovoi informatsiinoi systemy pidpriemstva: dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09 “Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt” [Forming the accounting records: a component in the information system of an enterprise: thesis for PhD (Economics)]. Ternopil
10. Management commentary: a framework for presentation: IFRS Practice Statement (2010): IASB. Available at: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/PdfAlone?id=18230&sidebarOption=UnaccompaniedPractice> (accessed 10.10.2018).
11. Preface to International Financial Reporting Standards (2002): International Accounting Standards Board (April, 2002). Available at: <http://ifrs.skr.jp/preface.pdf> (accessed 10.10.2018).

12. Presentation of Financial Statements: IAS 1 / IASB. Available at: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/IAS1.pdf> (accessed 10.10.2018).

13. Conceptual Framework for Financial Reporting (Exposure Draft): IASB. Available at: <http://www.ifrs.org/-/media/project/conceptual-framework/exposure-draft/published-documents/ed-conceptual-framework.pdf> (accessed 11.10.2018).

14. Discussion Paper DP/2017/1 Disclosure Initiative – Principles of Disclosure: IASB. Available at: <http://www.ifrs.org/-/media/project/disclosure-initiative/disclosure-initiative-principles-of-disclosure/discussion-paper/published-documents/discussion-paper-disclosure-initiative-principles-of-disclosure.pdf> (accessed 11.10.2018).

15. Zakon Ukrainy "Pro tsinni papery ta fondovyi rynok" vid 23.02.2006 r. # 3480-IV. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (accessed 12.10.2018).

16. Polozhennia "Pro rozkryttia informatsii emitentamy tsinnykh paperiv" vid 03.12.2013 # 2826 / Natsionalna komisiia z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z2180-13> (accessed 12.10.2018).

17. W. Bricker. (2018). Remarks to the Institute of Chartered Accountants in England and Wales: The intersection of financial reporting and innovation. Available at: <https://www.sec.gov/news/speech/speech-bricker-060618> (accessed 17.10.2018).

Management report: essence, structure, and place in the financial reporting system of a business entity

Ozeran A.V.

Doctor of Economic Sciences,
Professor at Accounting and Taxation Department
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

A management report is a new form of financial reporting of enterprises in Ukraine. The need for implementation of this report is caused by the implementation of the EU accounting legislation, in particular, the Directive 2013/34/EC on annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of enterprises, as of June 26, 2013, in the national regulatory framework. The article examines the essence, principles of composition, and structure of the Management Report.

The emphasis is made on the fact that in Ukraine, several terms (financial reporting, financial report, and financial statements), which in international practice characterize different phenomena and processes, are translated in one phrase. Based on the provisions of international standards and justifying the differences between them, it is proposed to delineate the categories: "financial reporting" as a process of disclosure of an entity, "financial report" as a result of financial reporting, and "financial statements" as a set of reporting forms. It turns out that the Management Report is within the financial report of the enterprise and its main purpose is to provide

an understanding of the articles contained in the accompanying financial statements and an explanation of the circumstances and factors that have affected or may affect the status, performance, and development of the enterprise. Therefore, the Management Report is a document that contains financial but not provided for by the accounting and financial reporting standards, and not financial indicators, as well as descriptive explanations of the entity's activities.

The principles on which the Management Report is based are considered and explained: "as viewed by management", "combination with financial statements", "orientation to the future". Based on an analysis of the requirements of the Directives 2013/34/EC and 2014/95/EC and the Practice Statement "Management Commentary", an indicative list of issues to be disclosed in the Management Report is proposed. Proposals on the content of the environmental statement and staff and the corporate governance report are presented.

We believe that the proposals put forward in the paper will be useful for the creation of a domestic regulatory framework of accounting.